

3. JAK DZIAŁA POLSKI PARLAMENT?

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA I UCZNIĄ

Prezentacja multimedialna opracowana na podstawie:

Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 1

Rozdział 2. Państwo: Wybieramy naszych przedstawicieli,
s. 204–211

Autorzy tekstów: Łukasz Pawłowski, Tomasz Merta, Aleksander Pawlicki, Alicja Pacewicz

NA TEJ LEKCJI

Uczniowie będą szukać odpowiedzi na pytania:

- Jakie funkcje pełni polski parlament oraz jak działa?
- Jakie są najważniejsze kompetencje Sejmu i Senatu?
- Jak uchwalane są ustawy w parlamencie?
- Na czym polega immunitet materialny i formalny posła?

CO BĘDZIE POTRZEBNE?

Komputer z dostępem do internetu, ewentualnie projektor i ekran lub tablica interaktywna

MATERIAŁY DLA UCZNIĄ

- Słowniczek obywatelski (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 272–290)
- Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania (MATERIAŁY, s. 6)

W KILKU SŁOWACH O LEKCJI

Parlament jest najważniejszą instytucją demokratycznego państwa, jako że zasiadają w nim reprezentanci obywateli, poprzez których realizowana jest zasada suwerenności narodu. Dlatego posiadając niezwykle silną legitymację demokratyczną, to on właśnie zostaje upoważniony do ustanowienia i modyfikacji ustroju danego państwa. Na lekcji uczniowie dowiadują się, w jaki sposób funkcjonuje parlament, jakie są jego władze i zasady organizacji pracy? Na czym polega inicjatywa ustawodawcza i komu przysługuje? Jak wygląda droga, jaką musi przebyć projekt ustawy, zanim stanie się obowiązującym prawem? Kogo właściwie reprezentuje poseł? Na czym polega immunitet materialny i formalny posła? Zastanawiają się również, czy immunitet formalny powinien zostać zniesiony.

AKTYWNOŚCI UCZNIÓW

- **SLAJD 4**

Zapoznanie się z tematem minilekcji obywatelskiej

- **SLAJD 5**

Na tej lekcji

Ukierunkowanie na cele realizowane na minilekcji, wyjaśnienie ważnych pojęć: władza ustawodawcza; parlament; Sejm; Senat; mandat wolny; immunitet; kworum; komisja parlamentarna; marszałek Sejmu (Senatu); posiedzenie plenarne; komisje zwyczajne, nadzwyczajne i śledcze; kluby i koła poselskie; koalicja i opozycja (SŁOWNICZEK OBYWATELSKI).

- **SLAJD 6**

Przypomnij sobie

Zagadnienia lub terminy, których znajomość będzie przydatna w czasie minilekcji

1. Zasada suwerenności narodu
2. Zasada demokratycznego państwa prawa
3. Zasada legalizmu
4. Zasada podziału i równowagi władz.

Ilustracją jest rysunek satyryczny Piotra Rychła (TRÓJPODZIAŁ WŁADZY).

- **SLAJD 7**

Parlamenty

Zadanie do opracowania w parach:

- Pracując w parach, postarajcie się wymienić jak najwięcej informacji o polskim parlamencie, a następnie je uporządkujcie. Czy jest on jedno czy dwuizbowy? Według jakich zasad jest wybierany? Ilu posłów liczy Sejm, a ilu senatorów Senat? Kto sprawuje obecnie funkcję marszałka Sejmu, a kto jest marszałkiem Senatu? Czy w innych krajach też istnieją parlamenty? W jakich?

- **SLAJDY 8–12**

W kilku zdaniach o parlamencie

Wprowadzenie do tematu. Czym jest parlament? Dlaczego nazywany jest zgromadzeniem przedstawicielskim? Dlaczego parlament, a nie inny organ władzy zostaje upoważniony do ustanowienia i modyfikacji ustroju państwa? Jak można podzielić parlamenty? Gdzie obecnie występują parlamenty jednoizbowe, a gdzie dwuizbowe?

INNE AKTYWNOŚCI

Warto wiedzieć

Zdjęcie budynku parlamentu w Budapeszcie. Sprawdź w sieci, dlaczego wielu obserwatorów życia politycznego zastanawia się, czy Węgry to nadal demokracja konstytucyjna (SLAJD 11).

Przeczytaj teraz

„Parlament nie jest kongresem ambasadorów różnych i wrogich interesów jest zgromadzeniem jednego narodu o jednym interesie, interesie całości którym kierować powinny nie lokalne cele, czy lokalne przesady ale wspólne dobro”. Edmund Burke (1729–1797), irlandzki filozof i polityk (SLAJD 12).

- SLAJDY 13–24

Parlament od wewnątrz

Przedstawienie na kilku slajdach polskiego parlamentu, z jakich izb się składa, ilu posłów zasiada w izbie niższej, a ilu senatorów w izbie wyższej (SLAJD 15), kto kieruje pracami Sejmu i Senatu (SLAJD 17), jakie funkcje ma parlament (SCHEMAT, SLAJD 19), jak działa Sejm (SLAJD 20), jakie kompetencje ma Sejm i Senat (TABELA, SLAJD 21) oraz jak podejmowane są decyzje w parlamencie (ZASADA TRZECH WARTOŚCI, SLAJD 23).

Pytanie: Zastanów się, w których dziedzinach Sejm ma wyraźną przewagę nad rządem, a w których rząd posiada relatywną autonomię działania? (SLAJD 22).

INNE AKTYWNOŚCI

Przeczytaj teraz

Fragment Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (SLAJD 14, 16).

Warto wiedzieć

Do laski marszałkowskiej: W dawnej Rzeczypospolitej laska z ozdobną głowicą była oznakiem władzy, dostojności i godności, przewodzenia w radzie, sejmie. Mówiono, że sejm odbył się „pod laską” tego lub tamtego marszałka. „Do laski projekt oddawać” znaczyło przedstawić projekt ustawy marszałkowi sejmu. W dzisiejszym Sejmie i Senacie marszałek uderza laską trzy razy o podłogę, aby otworzyć lub zamknąć obrady izby (ILUSTRACJA, SLAJD 18).

Wizyta w Sejmie: W latach 1925-1928 wzniesiono kompleks gmachów Sejmu i Senatu przy ul. Wiejskiej. Według projektu Kazimierza Skórewicza powstała wtedy górująca nad całością Sejmu półkula z salą obrad (ILUSTRACJA, SLAJD 24).

- SLAJD 25–30

Procedura powstawania ustawy

Na czym polega inicjatywa ustawodawcza i komu przysługuje (SLAJD 27) oraz jaką drogę musi przebyć projekt ustawy, zanim stanie się obowiązującym prawem (SCHEMAT, SLAJD 28). Jak przebiega procedura uchwalania ustawy budżetowej (SLAJD 29)?

Zadanie (praca indywidualna): Czym różni się procedura uchwalania ustawy budżetowej od procedury przyjmowania zwykłej ustawy? Opracuj krótką notatkę na ten temat (SLAJD 30).

INNE AKTYWNOŚCI

Przyjrzyj się ilustracji

W jaki sposób przedstawia autor głosowanie w Sejmie nad ważną ustawą? Na jakie kwestie zwraca uwagę? (SLAJD 26)

- SLAJDY 31–39

Postem być

Jaki jest status posłów i senatorów? Czym różni się mandat wolny od mandatu imperatywnego? (SLAJD 34). Jakie są zasady tworzenia klubów i kół parlamentarnych? (SLAJD 36). Jaki wpływ na funkcjonowanie parlamentu odgrywa podział na koalicję i opozycję? (SLAJD 37). Czym jest immunitet? Jaka jest różnica między immunitetem formalnym a materialnym? (SLAJD 38).

Dyskusja za i przeciw

Immunitet formalny budzi bardzo gorące spory. Wiele osób uważa, że jest to zupełnie nieuzasadniony przywilej, pozwalający uniknąć odpowiedzialności ludziom naruszającym prawo. Choć parlament może uchylić immunitet oskarżanego o popełnienie przestępstwa posła czy senatora, to jednak zwykle się z tym nie śpieszy. Zwolennicy zachowania immunitetu podkreślają, że wciąż nie jest wykluczone nadużywanie

przez władzę wykonawczą swoich uprawnień i wykorzystywanie aparatu ścigania do skompromitowania i uciszenia opozycji. Jakie jest twoje zdanie w tej sprawie? Czy uważasz, że immunitet formalny powinien zostać zniesiony. Porozmawiaj na ten temat w klasie (SLAJD 39).

INNE AKTYWNOŚCI

Przyjrzyj się ilustracji

Przyjrzyj się ilustracji i rozstrzygnij, kogo właściwie reprezentuje poseł. Przywołaj odpowiedni artykuł w Konstytucji RP (SLAJD 32).

Oto jak wyglądał rozkład miejsc w Sejmie na początku kwietnia 2019 r. Przyjrzyj się legendzie schematu i wyjaśnij wszystkie skróty. Wyjaśnij, dlaczego posłowie z poszczególnych partii zasiadali na sali obrad w takim właśnie porządku (SLAJD 33).

Pytanie

Zgodnie z polską konstytucją poseł jest reprezentantem całego narodu, powinien więc działać na rzecz dobra wspólnego całej wspólnoty. A może ten zapis jest niesłuszny i byłoby lepiej, gdyby – jak w Rzeczypospolitej szlacheckiej – udzielać posłom dokładnych instrukcji, jak powinni głosować w konkretnych sprawach? Przedstaw swoje zdanie w tej sprawie (ILUSTRACJA: JAN PIOTR NORBLIN, SEJMIK W KOŚCIELE, 1785, SLAJD 35).

- SLAJD 40

Zadanie (praca w grupach)

Na podstawie prasy (koniecznie różnych gazet) lub internetowych serwisów informacyjnych prześledźcie, jak podejmowano decyzje w polskim Sejmie w wybranej sprawie o dużym znaczeniu, np. wotum nieufności dla ministra czy uchwalenia ustawy budżetowej lub innej ważnej ustawy. Podzielcie się na kilkusobowe zespoły. Rozpocznijcie swoją pracę od ustalenia, które partie tworzą aktualnie koalicję rządową a które są w opozycji, a następnie odtwórzcie proces podejmowania decyzji w Sejmie. Jakie były proponowane rozwiązania, z czego wynikały różnice stanowisk poszczególnych klubów w tej sprawie? Jakie były wyniki głosowania?

- SLAJD 41

Warto zapamiętać

Ważne treści warte zapamiętania: wybory i referendum (PATRZ SŁOWNICZEK OBYWATELSKI).

- SLAJD 42

Podsumowanie

Propozycja zaprezentowania najważniejszych treści lekcji w postaci mapy myśli.

POLECAMY MATERIAŁY DODATKOWE

• SŁOWNICZEK OBYWATELSKI

KOMISJA PARLAMENTARNA – organ pomocniczy parlamentu zajmujący się jedną z ważnych dziedzin polityki państwowej (np. sprawami zagranicznymi, rolnictwem, zdrowiem i opieką społeczną). W skład komisji wchodzi zarówno posłowie koalicji rządowej, jak i reprezentanci opozycji. Komisja przygotowuje i opiniuje projekty ustaw, może też kontrolować pracę ministra odpowiedzialnego za sprawy będące przedmiotem jej zainteresowań. Oprócz komisji stałych parlament może powoływać komisje nadzwyczajne i śledcze do zbadania konkretnych spraw.

KWORUM – liczba członków jakiegoś zgromadzenia (np. parlamentu) niezbędna do podjęcia wiążących decyzji. W Sejmie kworum wynosi 50% wszystkich posłów.

IMMUNITET – przywilej parlamentarzysty gwarantujący mu możliwość nieskrępowanej pracy. Rozróżniamy immunitet materialny – chroniący posła przed ukaraniem za działania podejmowane w ramach wypełniania swoich obowiązków i immunitet formalny – zakazujący prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego bez zgody Sejmu (w przypadku senatora – Senatu).

KADENCJA – okres, na jaki są wybierani posłowie i senatorowie, w Polsce trwa on cztery lata; w szczególnych przypadkach określonych w konstytucji kadencja parlamentu może być skrócona.

KOMISJA SEJMOWA LUB SENACKA – zespół posłów (senatorów) z różnych partii, zajmujących się jakimś działem administracji państwa albo ważnymi dla państwa zagadnieniami czy sferami (np. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny). Podstawowym zadaniem komisji jest rozpatrywanie i przygotowanie spraw stanowiących przedmiot prac Sejmu, w tym przede wszystkim projektów ustaw. Wyróżniamy komisje stałe i nadzwyczajne. Komisje stałe powoływane są na okres całej kadencji (np. Komisja Cyfryzacji), a komisje nadzwyczajne do zbadania konkretnych spraw (np. KN do spraw deregulacji).

MARSZAŁEK SEJMU (SENATU) – poseł (senator) wybrany przez Sejm (Senat) do kierowania obradami izby.

WETO PREZYDENCKIE – sprzeciw prezydenta wobec projektu ustawy; weto może zostać jednak obalone, jeśli przeciw niemu w Sejmie zgłoszą 3/5 posłów.

• ĆWICZENIA I ZADANIA

- Długa droga ustawy? (PODRĘCZNIK, s. 263)
- Różne większości (PODRĘCZNIK, s. 263)
- Spróbuj to odszukać i odczytać! (PODRĘCZNIK, s. 268)
- Kiedy Sejm uchwała ustawę... (MATERIAŁY, s. 6)

2. WYBIERAMY NASZYCH PRZEDSTAWICIELI

RUSZ GŁOWĄ, CZYLI ĆWICZENIA I ZADANIA

Imię i nazwisko:

Klasa:

Data:

KIEDY SEJM UCHWAŁA USTAWĘ...

W tabeli poniżej przedstawiono rozkład głosów podczas głosowania w Sejmie nad nowelizacją ustawy. Na podstawie artykułu 120 Konstytucji RP rozstrzygnij, w jakich przypadkach ustawa zostałaby przyjęta. Wpisz we właściwe miejsce tabeli „TAK” lub „NIE”, a następnie uzasadnij swoją odpowiedź.

Art. 120. Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

	WYNIKI GŁOSOWANIA			
	głosy „za”	głosy „przeciw”	głosy „wstrzymujące się”	TAK/NIE
1.	228	0	2	
2.	67	0	178	
3.	0	1	273	

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

oprac. Urszula Małek

Znajdź materiały do PRZEWODNIKA OBYWATELSKIEGO

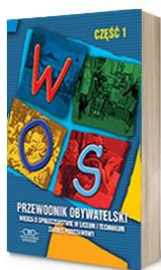
- w serwisie internetowym: koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum-i-technikum
- na grupie KOSS i WOS na Facebooku: koss.ceo.org.pl/facebook

Zarejestruj się a otrzymasz:

- informacje o **minilekcjach obywatelskich** i innych nowościach w serwisie
- informacje o nowościach wydawniczych.

Formularz jest na stronie: rejestracja.ceo.org.pl/content/materialy-i-wydarzenia-z-wosu

Zamów w księgarni internetowej CIVITAS.COM.PL

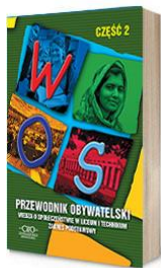

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 1

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Łukasz Pawłowski, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 312, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-76-8

Numer dopuszczenia: 1031/1/2019

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 2

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 316, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-77-5

Podręcznik będzie dostępny w sprzedaży po uzyskaniu numeru dopuszczenia

HEKSY EDUKACYJNE

Zestaw heksów przeznaczonych do:

- pracy na lekcji (samodzielnej lub grupowej)
- pracy w domu.

Zestaw zawiera 60 sześciokątów wielokrotnego użycia, na których można pisać hasła za pomocą suchościernego flamastra. Pomoc o dużych walorach edukacyjnych – motywuje do słuchania siebie nawzajem, uzasadniania swojego zdania, wychodzenia ponad dotychczasowe schematy myślenia. Heksy doskonale nadają się do tworzenia mapy myśli np. na lekcji WOS-u.